

מאמר: בנין אדם וצרכי האדם

כוח מטעם דר' עקיבא שורש תורה שבעל פה שהיה בן גרים ותורה שנכתב וחשבע"פ הם באמת א'.

כ. קמ"א כ"ו: - פזרה על פס"ס

"וירעו אתנו המוצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה" (דברים כו, ו).

פזרה על כה כ"ו

וצריך ביאור, מה ראה בעל ההגדה להביא ראיה לקושי השעבוד במצרים דווקא מפרשת הביכורים ולא הביא מפרשת שמות ששם עיקר התיאור של השעבוד?

לופר ואכו' וכו' כ"ו

סז אלא רוא איהו, משה קלא, ודבור דאיתו מלה דיליה, הוה בגלותא, והוה כ איהו אסים לפרשא מלין, ל ובגין דא אמר, ואיך ישמעני פרעה, בעוד דמלה דילי איהי בגלותא דיליה, דהא לית לי מלה. הא אנא קלא מלה ס גרע. דאיהי בגלותא, ועידה שתף קביה לאהרן בהדיה.

סח תיח, כל זמנא דדבור הוה בגלותא, קלא אסתלק מניה, ומלה הוה אסים בלא קול, כד אתא משה, אתא קול. ומשה הוה קול בלא מלה, ס בגין דהוה בגלותא, וכל זמנא דדבור הוה בגלותא, משה ס אויף קלא בלא דבור, והכי אויף עד דקריבו לטורא דסיני, ואתיהיבת אורייתא, ובההוא זמנא, אתחבר קלא בדבור, וכדין מלה מליף, ההיך, ס וידבר אלהים את כל הדברים האלה. וכדין, משה אשתכח שלימם במלה כדקא יאות, קול דדבור כחודא בשלימו.

סט ועל דא משה אתרעיס, דמלה גרע מניה, פ בר ההוא זמנא צ דמלילת לאתרעמא עליו, בומנא דסיני, ס ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, מיד ס וידבר אלהים אל משה. תא חזי דהכי ר הוא ש דשרא מלה למללא ת ופסק לה, בגין דעד לא כסא זמנא דכתיב וידבר אלהים וגו'. א ופסק ואשלימם קלא, והיך דאמר אליו אני ה'. בגין דדבור הוה בגלותא, ולא מטא זמנא למללא. ס ב בגיני כך, משה לא הוה שלימם ג מלה בקדמיתא, ד דאיתו קול, ואתי בגין דבור, לאפקא א ליה מן גלותא. כיון דנפק מן גלותא, ואתחברו קול דדבור כחודא בטורא דסיני, אשתלימם משה ואתסי, ואשתכח ו כדין קול דדבור כחודא ו בשלימו.

עא תא חזי, כל יומין דהוה משה במצרים, דכעא לאפקא מלה מן גלותא, לא מליף מלה, ס דאיתו דבור. כיון דנפיק מן גלותא, ס ואתחבר קול בדבור, הוה מלה. דאיתו דבור, אנהיג דבור לון לישראל, אבל לא מליף, עד דקריבו לטורא דסיני, ופתח באורייתא, דהכי אתחזי.

תורה א' כ"ו

ו' ואמר משה אליהוהי בני אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אלעבדה בני כבדפה וכבוד לשון אנכי

פזרה על כה כ"ו

עם ישראל יורד למצרים, שם מולך פרעה שהוא לשון פה-רע המסמל את מהותה של הגלות

תורה א' כ"ו

ו' ואמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי

לארבעה עשר בודקן את החמץ לאור הער כל מקום שאין מביטין בו חמץ אין ערך מרקה ובמה? אמרו ב' שורות במרתף מקום שמביטין בו חמץ בית שמאי אומרים כי שוחות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות התרונות שהן העליונות: גמ' מאי אור רב הוה אמר גמ' ורב הוה אמר לל'

פזרה על כ"ו

הוא רחן מאי מטעמא לא קרבי ליה לישא מעליא הוא רחן וסוד הישע בן לוי דאמר ר הישע בן לוי לעולם אל יצא אדם רחן מנייה מפי' שרר עקב הכתוב שמיטה אהיות ולא הוציא רחן מנייה מפי' שאמר ס' כן הכרסה הכרסה וכן הכרסה אשר אינה כרסיה רב פפא אמר הישע שאמר ס' כי היה כך איש אשר לא היה סודו מוקף לילה רכונא אמר עשר רחי דהיה רב אימא בר עקב אמר שש עשרה שאמר ס' כי אמר מוקף הוא בלתי סודו הוא כי לא סודו תגיא רבי רבי שמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקה שרר כנן קראו מרוב וטאשה קראו מרוב ואמר ויתברר לכן ערסום ואמר ס' היעת שפתי בחד מלל'

פזרה על כ"ו

הנהו תרי תלמידי דהוה רבי קמה רב די אמר שותתין האי שמעטא סרבי אורי מסנקן ודי אמר שותתין האי שמעטא סרבי מסנקן ולא אישתעי רב סרבי האריך הנהו תרי תלמידי דהוה רבי קמה דהלל ודי מנייהו רבן יודן בן זסאי ואמר לה קמה דרבי ודי מנייהו רבי יודן תי אמר מפני מה בנתין בניהו ואין מסנקן בניהו ודי אמר מפני מה בנתין בניהו ומסנקן בפיסאיה אמר מוכסא אני מה שמחה תוראה בישראל ולא היה ימים מעשים עד שנתה תוראה בישראל הנהו תלתא סרבי ודי אמר להו תעניי כפל ודי אמר תעניי סת ודי אמר תעניי סת מנע הלסאה סרקי אדחו ויבאו בו שסין פסל

פזרה על כ"ו

וקבלתי וכל המאמרים בנמי אע"פ שכפי השם ג' דנמשכו אגב גורא. מ"ס על האמת יש להם שייכות נסוד לרמקום שנקבעו שם. ושם הוא עיקר מקומם הראוי.

כ"ו כ"ו

ונגמ' נסוד פנין חסן חורס כפ' ר' עקיבא כמ' שכת ופנת יל שייטח לחסן חורס דכו"ט כשנת נימנס תורה לישראל כמ' ש נגמ'. ומה שנסדר כפ' ר' עקיבא

שהוא יציאת הדיבור מגלות שמתעורר בכל שנה באותו זמן כידוע מקדושת הזמנים יוכל להרבות דיבורים כרצונו. ושמעתי רמז וישבו ויחנו לפני פי החירות, שצריך להתיישב ולחנות קודם שיוציא פיו לחירות לדבר ככל העולה על רוחו. ופסוק זה נאמר ביום ג' דפסח, שאז חזרו לצד מצרים וגרמו למצריים לחזור ולרדוף אחריהם, כי נסתלק האור שהי' בבי' ימים הראשונים, דגם יום ב' בח"ל יש בו אותו האור דיום א', וגם הם היו אז בח"ל, אף דהם קדשו החודש שם וידעו אימת ר"ח, מ"מ הרגישו הקדושה העתידה להיות ביו"ט שני של גלויות בח"ל. ועיי' בב"י ראשונים הפה סח בחירות כרצונו, ורק ביום הג' נרמז זה דצריך עדיין להתיישב הרבה קודם הדיבור, כי עדיין אינו חירות גמור.

(פרי צדיק ח"ג דף קי"ח ע"א)

ויקרא רמב"ם (15) ע"כ

ש"כשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שנו את שמם, ואת לשונם, ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערנה. לא שנו את שמן, ראובן ושמעון נחמין ראובן ושמעון סלקין, לא היו קורין ליהודה רופא, ולא לראובן לוליאני, ולא ליוסף לסטיס, ולא לבנימין אלכסנדר. לא שנו את לשונם, להלן פתיב (בראשית י' ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי, וקאן (שמות ג' י"ג) ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו, ויכתוב (בראשית מה י"ג) כי פי המדבר אליכם, בלשון הקדש. ולא אמרו לשון הרע, שנאמר (שמות י"א ב) דבר נא באזני העם, אתה מוצא שהיה הדבר מפקד אצלן כל שנים עשר חדש ולא הלשין אחד על חברו.

מס"פ ק"ט (16)

ואמר רב ששם משום ר'א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בתבירו ראו להשליכו לכלבים שנאמר (לכלב תשליכן אותו וכתוב בתרה) לא חשא שמע שוא וקדי בה לא חשאי

ב"ר א"ל (17)

וילכלל בני ישראל לא יתריץ פלבל לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה יהוה בין מצרים ובין ישראל:

לנחש ויגם משה מפניו: ויאמר יהוה אל משה שלח ידך ואחז בנבבו וישלח ידו ויחוק בו ויהי למטה בכפו: למען יאמינו פינראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: ויאמר יהוה לו עוד הבאת ידך בתיקף ויבא ידו בתיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת בשלג:

וי' צ"ג קמ"ב (11) ע"כ

רב"ח) המושקע בתאוות, אינו יכול לכוון בתפילתו כי הדיבור אצלו בגלות. "נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר". הנראה לרמז בזה כי אם האדם משוקע בתאוות העוה"ז אזי גם הדבור הוא בגלות אצלו. וז"פ נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר. כח הדבור שאינם יכולי להוציא הדבור מפיו כראוי, בדחילו ורחימו בכוונה הראויה לנכון.

(כשלח ג"ד ע"א)

ע"ר ארזן פ"ט ע"ז ע"כ (12)

וזכ' ולמר פרעה לבני ישראל כ"י שיטונו להנות לפני בעל פון סגר עליכם המדבר (לשון דבור) כ"יני דבור התפלה כמו ומדברך נאום [ש"ש ד' ג'] שפירושו דיבור פיו,

פ"ט ע"ז ע"כ (13)

= דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות בין מגדל ובין הים לפני בעל צפן נכחו תחנו עליהם: ויאמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר:

כ"י צ"ג ע"כ (14)

ונראה מ"ש וכל המרבה, כל לרבות דאז רשות לכ"א להרבות. כידוע בספרים דפסח רמז פה סח, כי מקודם היה הדיבור בגלות כידוע, דעכ"א משרע"ה לא איש דברים אנכי. וכל מי שזוכה להשיג האור דיצי"מ

על מה שכתבו הפוסקים (טור אורח חיים פל) שבת
 שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס
 שהיה בו. ואמר ז"ל, על פי מה שאמרו חז"ל
 (שם קיג): דבור של חל אסור בשבת דכתיב (שם)
 נ"ג (ממצוא חפצך ודבר דבר' וכו', על פן צריך
 האדם לשמר את פיו ולשוננו מלדבר דברי חל
 בשבת, ומכל שכן שלא לדבר דברים בטלים או
 שאר דבורים אשר לא לה' המה, ואין צריך לזה
 מאד יותר מבחל, וזה הוא נקרא בחינת פסח,
 נוטריקון פ"ה ס"ח (טעמי המלות גל), פרוש ששומר
 את פיו מלקהוסי בדברי חל ולסיח תמיד רק
 בדבורים קדושים ובתורה. וזהו בבחינת הדבור.

שבת הגדול היא בחינת מחסבה

אבל יש עוד בחינה יותר גדולה, והוא בחינת
 המחשבה, לשמר את המחשבה שתהיה
 תמיד דבוקה בה. ובחינה זאת נקראת שבת
 שלפני הפסח, פרוש בחינת המחשבה שלפני
 בחינת הדבור פ"ה ס"ח, וקורין אותו בחינת
 שבת הגדול, שהוא גדולה במעלה יותר מבחינת
 פסח בחינת הדבור כנ"ל. עד כאן דבריו ז"ל.

פסח אין בכוחו של פסח הגדול אלא כח

ולקיות בבחינת שבת הגדול, בחינת מחשבה
 שלפני בחינת פ"ה ס"ח, כאשר שמעתי מאבי
 זללה"ה ויאמרו בשם ר' ליבר זללה"ה כנ"ל.

שתי שבתות רצו להגיד

ולזה נקמו רבותינו ז"ל (שם קס): אלקמי שמרו
 ישראל שתי שבתות כראוי מיד נגאלין,
 פרוש, בחינת שבת במחשבה ויובחינת שבת
 בדבור שיהא בקדושה וטהרה כראוי, מיד יהיו
 נגאלין ונקנסין לבחינת קדושה. פן יהי רצון. אמן:

קולותי כח: כח

בדין
 יעקב אלייחוק אביו ויאמר הקול קול
 יעקב והידים ידי עשו:

כח: כח

שני גדי עוים. וכי שני גדי עוים היה מאכלו של יחזק, אלא
 פסח היה, האחד הקריב לפסחו, והאחד עשה מטעמים.
 נפרקי דרבי אליעזר:

קבאים מ: מ

יא אנכי ויהיה אלהיך המעלה מארץ
 מצרים הרחב פיך ואמלאהו:

הים, ולכן נקראו דור המדבר שהם היו
 צריכים לחקן את כח המדבר. ובספה"ק
 האריכו בזה.

קולותי כח: כח

ד' כוסות נגד ד' לשונות של גאולה. כי
 כתב בזוהר הקדוש כי הדיבור היה
 בגלות ויש ה' מוצאות הפה. ונגד שינים הוא
 אכילת מצה. ונגד הד' אחרים הכוסות שכל
 הבחינות הנ"ל היו בגלות שלא היו יכולים
 להוציא הדיבור לפני ה' כראוי. ונאמר
 (תהלים פא, יא) אנכי ה' כו' המעלך מארץ
 מצרים הרחב פיך ואמלאהו. ובודאי הוא
 הרחבת פה בשבחים והודאות. ולכן תקנו
 הרבה שבחים בליל פסח כמו שאמרו ז"ל
 פה סח כיון שהדיבור יצא לחירות היה רק
 כדי להלל ולהודות:

קולותי כח: כח

כרפס

כרפ"ס ר"ת כלל ראשון פה סגור, כי כשהפה
 סתום וסגור נזהר שלא לדבר דברים בטלים הוא
 ניצל מחטא כי מרבה דברים מרבה חטא, והצעד
 הראשון להתקדש הוא להיות זהיר בדיבורו וזה
 הרמו קדש ורחץ, אם רצונך להתקדש ולהרחיץ מן
 החטא, כרפס, כלל ראשון פה סתום.

(ההיד"א)

קבאים מ: מ

ב) כעס, בשעת עריכת הסדר הקדוש, פירש הרה"ק: "קדש ורחץ", קדש עצמך ורחץ
 מחלאת העוונות. "כרפס", נוטריקון כלל ראשון - פה סגור. "יחץ מגיד", אפילו מה
 שצריך להגיד - יגיד החצי...

ויסכפ זמנה א"ח: כח

כתיב "לך דמיה תהלה" (תהלים סה) סמא דכולא שתיקתא (מגלה חי). רש"י,
 מבחר כל הסממנין (=תרופות) היא השתיקה שלא להרבות בדברים. ומר אבי
 ע"ה שם את זה הלכה למעשה, וטוב שאדם יזכר כליל הסדר עת בלם נפגשים
 וכל אחד זורק מלה פה ושם יאמר אדם ב"רפ"ס כלל ראשון פה סגור. ועוד
 רמו מתוך ליל הסדר "פסח מצה קרור" אם הפה סח (=מדבר) אז מצה
 (=מריבה) וקרור ומרירות דמנא ליצלו. דבר פחות! ויהיה לך איכות חיים.
 "שמחה לאיש במענה פיו" (משלי ט) אל תיקרי מענה אלא מענה פיו עם דגש.

פסח הוא בחינת דיבור

ולקבין כל זה, נקדים מה ששמעתי מאדני אבי
 ז"ל שאמר בשם הרב ר' ליפא ז"ל,